

THE BALANCE OF POWER IN THE WORLD HAS CHANGED: PRESSING PROBLEMS OF FOREIGN POLICY (SCIENTIFIC ANALYTICAL ESSAYS)

Sayfiddin Akhmatovich Juraev
Doctor of Political Sciences, Professor
Tashkent State University of Oriental Studies
Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: international relations, foreign policy, fundamental, Europe, Asia, Central Asia.

Abstract: In this article, the balance of power in the world has changed: the topic of the most pressing problems of foreign policy is analyzed and discussed.

Received: 28. 04. 24

Accepted: 30. 04. 24

Published: 02. 05. 24

ДУНЁДА КУЧЛАР МУВОЗНАТИ ЎЗГАРДИ: ТАШҚИ СИЁСАТНИНГ ДАЛЗАРБ МУАММОЛАРИ (ИЛМИЙ ТАХЛИЛИЙ МАРУЗА ТЕЗИСЛАРИ)

Сайфиддин Ахматович Жўраев
Сиёсий фанлар доктори, Профессор
Тошкент давлат шарқишунослик университети
Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: халқаро муносабат, ташқи сиёсат, фундаментал, Европа, Осиё, Марказий Осиё.

Аннотация: Ушбу мақолада дунёда кучлар мувозанати ўзгарди: ташқи сиёсатнинг далзарб муаммолари мавзуси таҳлил ва муҳокама қилинган.

БАЛАНС СИЛ В МИРЕ ИЗМЕНИЛСЯ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ (НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ)

Сайфиддин Ахматович Джўраев
доктор политических наук, профессор
Ташкентский государственный университет востоковедения
Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: международные отношения, внешняя политика, фундаментальные, Европа, Центральная Азия.

Аннотация: В данной статье баланс сил в мире изменился: анализируется и обсуждается тема наиболее острых проблем внешней политики.

КИРИШ

Бугунги дунёда ҳар бир миллат, давлат ўз тараққиётига ва олдига қўйган мақсадларига фақат миллий манфаатларига асосланган ташқи сиёсати орқали эришиб келаяпти. Тарих ҳам ҳозирги тажриба ҳам шундай йўлдан борган давлатлар барқарорликни таъминлай олишини, халқига муносиб шарт шароитлар таъминлай олишини кўрсатмоқда. Кейинги 30 йил давомида дунё тартиботида ўзгаришлар кузатилмоқда. Шу вақтгача бўлган қонун қоидаларни қайтадан кўриб чиқиш, дунёни янгиҳасига бошқаришга уринишлар кучайиб бормоқда. Кучли ривожланган давлатларни ўзаро келишмаслиги натижасида ҳарбий - сиёсий можоралар ва қарама қаршиликлар кучайиб бораётганлигини гувоҳи бўлаяпмиз. 1. Кейинги йилларда халқаро муносабатлар зиддиятлашиб, кескинлаши бориши кузаилмоқда. Бу жараёнларни Ўзбекистон раҳбари Халқаро майдонда баланс бузилди, қонун-қоидалар мутлақо ўзгарди. Ҳатто дўстим деб юрган давлатлар орасида ўзаро ишонч йўқ бўлди десак, бу ҳам адолатли деб стратегик баҳолади". Дарҳақиқат таҳлил ва тадқиқотлар шуни кўрсатадики Кучли давлатлар ўртасидаги қарама - қаршиликнинг ҳарбий сиёсий жанжалларга айланиб улгуриши натижасида дунёда вазият тобора кескинлашиб бораётгани, энди давлатлар бир-бирига очикдан-очик сиёсий, ҳарбий тайзиқ ўтказишга ҳаракат қилаётгани ташвишланарли ҳолат.

АСОСИЙ ҚИСМ

Стратегик баланс ўзгариши билан мавжуд келишувларга, менсимаслик ва эътиборсизлик билан қараш кўзга ташланмоқда. Муаммоларни куч билан ҳал этиш бошланди ва бу кун сайин кучайиб, кенгайиб бормоқда. Давлатлар ўртасидаги стратегик ишонч ўрнини таҳдид, найранг, ҳатто шантажлар эгалламоқда. Афсуски бундай шароитда ўрнатилган халқаро тартиб-қоидалар ишламаяпти, натижада стратегик бўшлиқ пайдо бўлаяпти. Мана шу фонда Глобал жанубнинг, Осиёнинг янги куч марказлари сифатида шаклланиши кузга ташланмоқда.

Ўзбекистон бундай шароитда барқарорликни сақлаб қолиш ва ҳавфсизликни таъминлашда қайсидир кучларнинг таъсирига тушиб қолмасдан ташқи сиёсат олиб бормоқда.

Биринчидан, ҳар бир қилинаётган ташқи сиёсий ҳаракатлар, ислохотларни амалга ошириш учун хорижий инвестицияларни жалб қилиш, илғор технологиялар асосида

жаҳон бозорига рақобатбардош маҳсулотларни олиб чиқиш ва бунинг натижасида халқимизнинг ижтимоий - иқтисодий фаровонлигини таъминлашга ва кучайтиришга қаратилган

Иккинчидан, инсонларга, айниқса ёшларимизни илғор хорижий ўқув юртларида, мактабларида замонавий касб эгаллашларига, илмий тадқиқод олиб боришларига ва дунё миқёсида ишлай оладиган мутахассис бўлишлари учун шарт - шароитлар яратишга қаратилган. Шунингдек мамлакатimizда хорижий ҳамкорлар билан олий таълим муассаларини ташкил этиш уларда замонавий олий таълим олиш имкониятлари яратилмоқда.

Учунчидан, ҳар бир кишининг айниқса ёш авлоднинг истеъдодини намоён қилиши учун дунё бўйлаб ўтказиладиган турли хилдаги илмий тадбирларга ва спорт мусобақаларга, санъат ва маданият соҳасидаги халқаро кўرғазмалар, конкурсларга концертларга иштирок этишлари учун ташқи имкониятлар яратилмоқда

Тўртинчидан, одамларнинг кўшни давлатлардаги айниқса чегара олди районларидаги ўзаро инсоний муносабатларини яъни борди- келди қилишни, биргаликда турли тадбирларни амалга оширишга барча ташқи шароитлар шароитлар яратилди.

Бешинчидан, давлатни, жамиятимизни ва ҳар бир фуқорони хавфсизлигини таъминлаш учун атрофimizда хавфсизлик белбоғи яратилди. Бу борода марказий осие давлатлари билан алоқаларimiz бутунлай ижобий томонга ўзгарди. Минтақада янгича сиёсий муҳит пайдо бўлди. Энг асосийси мавжуд ва бўлиши мумкин бўлган можролар олди олинди.

Олтинчидан, ташқи сиёсатда бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаяпти. Ташқи сиёсий фаолиятда ҳар бир қабул қилинаётган қарорлар, ҳужжатлар, халқаро миқёсдаги ташаббуслар давлатларларнинг ички ишларига аралашмаслик, бошқа давлатларнинг худудий яхлитлигини таъминлаш қоидаларини устуворлик аҳамият касб этмоқда

Еттинчидан, давлатimiz барча можроларни шунингдек евро осиедаги тангиликни ҳам дипломатик восита ва механизмлар билан ечиш тарафадори бўлиб қолмоқда ва бунга қатъий амал қилиб келмоқда. Буни қанчалик тўғрилигини ҳаётни ўзи кўрсатиб турибди. Барча ҳарбий можроларда бетараф бўлиб қолмоқда. Бундай позиция халқимизнинг тинчликпарварлик, толерантлик ғояларига асосланади. Энг асосийси Ўзбекистон дунёда, Марказий Осиеда тинчлик, барқарорлик ва изчил тараққиёт бўлиши учун ҳаракат қилмоқда бу йўлдан қайтмайди . Бу халқимизнинг улкан тарихий тажрибасидан руҳиятидан келиб чимокда.

Ушбу принципларнинг ҳаётий тажрибаси ва давлатимиз раҳбарининг ўта вазминлик ва босиқлик билан олиб бораётган ташқи сиёсий фаолияти юқоридагиларни таъминлаш имкониятини ва бермоқда. Дунёда тенглар орасида тенг бўлишга, халқимиз учун учун муносиб ҳаётий шарт - шароитларни таъминлашга оид стратегик қарорларни қабул қилишга ва уларни амалга оширишда муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Шунини айтмоқчиманки, ҳозирги ўта қийин шароитда дунё тақдирини бошқатдан кўриб чиқишга ҳаракатлар кучайиб бораётганда, ҳар бир кишидан ўта маъсулиятлик, ўз бурчини тушунишни ким бўлидан, қаерда бўлишдан қатъий назар ватанпарварлик ва келажак учун қайқуришни, мустақил ва суверен ҳаётимизни таъминлашга қаратилган ташқи сиёсий фаолиятга даҳлдорни кучайтиришни талаб қилапти. Бундай шароитда ҳар бир давлатдан, ҳар бир халқдан юксак **сиёсий хушёрлик ва маданиятни талаб этилади**. Биз воқеаларга билиб билмасдан, уни моҳиятини чуқур англамай туриб баҳо беришдан қочишимиз керак. Гап шундаки, бугунги кунда халқаро ахборот майдонида **турли давлатлар** ўртасидаги можароларга кимнингдир ёнини олиш, кимнингдир томониغا ўтишига чақирувлар тарғиб қилинмоқда. Ҳозирги шароитда фуқораларимиз, айниқса ёшларимизни вазиятни тўғри баҳолаши ва масалага ўта вазминлик билан ёндашиш лозимлигини тушунтириш муҳим вазифа бўлиб қолмоқда.

Ўзбекистоннинг етакчи хорижий давлатлар ва нуфузли халқаро ташкилотлар билан стратегик алоқаларининг ривожланиб бораётганига алоҳида эътиборга сазовор бўлмоқда.

Ўзбекистон тараққиётнинг тарихий ва ҳал этувчи босқичидан ўтиб бормоқда. Мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий ислохотларнинг мисли кўрилмаган кенг кўламли дастури амалга оширилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, Ўзбекистоннинг 2035 йилга келиб дунёнинг 50 та иқтисодий ривожланган мамлакатлари қаторига киришига хизмат қилади. Ушбу мақсадга фақат жаҳон иқтисодий ва молиявий тизимига муваффақиятли ва изчил интеграциялашув орқали эришиш мумкин. Мамлакатимиз учун дунёнинг Россия, АҚШ ва Хитой каби етакчи давлатлари, Осиё-Тинч океани минтақасидаги ривожланган мамлакатлар, хусусан, Корея Республикаси ва Япония, Европа мамлакатлари ва Европа Иттифоқи, араб-мусулмон ҳамда туркий тилли давлатлар билан ўзаро манфаатли, самарали ва кўп қиррали ҳамкорликни ривожлантириш муҳим аҳамият касб этмоқда.

Биринчидан, Ўзбекистон Республикасининг турли қитъалардаги кўплаб давлатлар ва давлат уюшмалари билан муносабатлари сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилди. Аввалам бор, сўнгги йилларда **Россия** билан стратегик шериклик ва ҳамкорлик сезиларли

даражада мустаҳкамланди. Очқлик ҳамда ўзаро ишончга асосланган биргаликдаги саъй-ҳаракатлар натижасида савдо-иқтисодий, инвестиция, энергетика, транспорт, агросаноат, илмий-техникавий ва маданий-гуманитар соҳаларда ўзаро ҳамкорлик кўламини сезиларли даражада кенгайтиришга эришилди. Россия Ўзбекистоннинг етакчи савдо-иқтисодий шерикларидан биридир. 2019 йил якунига кўра, Россия Федерациясининг мамлакатимиз ташқи савдо айланмасидаги улуши 15,7 фоизни ташкил қилди. Ўзбекистон Россиянинг турли минтақаларига тўқимачилик, озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотларни етказиб беришни кескин оширди. Иқтисодий ривожланишнинг устувор соҳаларида қатор йирик лойиҳалар ва дастурлар муваффақиятли амалга оширилмоқда. Россиянинг атом энергетикаси мутахассислари Ўзбекистонда Марказий Осиёда биринчи атом электр станциясини қуришга тайёргарлик ишларини бошлади. Агар Ўзбекистон – Россия муносабатларининг муҳим йўналишларидан бирига айланган маданий-гуманитар ҳамкорлик ҳақида гапирадиган бўлсак, Ўзбекистонда Россиянинг ўнлаб етакчи университетлари филиаллари очилганини таъкидлаш ўринли бўлади. Миллий технологик тадқиқотлар университети (МИСиС), Миллий ядровий тадқиқот университети (МИФИ) ҳамда Москва давлат халқаро муносабатлар институтининг биринчи хорижий филиали шулар жумласидандир. Буларнинг барчаси Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги шериклик мустаҳкам пойдеворга эга экани ва келажакка йўналтирилганидан далолат беради.

Иккинчидан, Ўзбекистоннинг дунёдаги бошқа етакчи мамлакатлар билан муносабатлари ҳам жадал ва ўзаро манфаатдорлик асосида ривожланмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил май ойида Вашингтонга расмий ташрифи **Америка Қўшма Штатлари** билан ўзаро муносабатларни янги босқичга олиб чиқди. Икки давлат раҳбарлари «Стратегик шерикликнинг янги даври бошланиши тўғрисида»ги Қўшма баёнотни қабул қилдилар ва ўз саъй-ҳаракатларини ҳамкорликнинг ўзаро манфаатли соҳаларини ривожлантиришга йўналтирдилар. Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар ижобий баҳоланди ва қўллаб-қувватланди. Бу Ўзбекистоннинг рейтингини ва халқаро имижига ижобий таъсир кўрсатди.

2017 йилдан буён икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар тарихида илк бор АҚШнинг юқори мартабали иқтисодий делегациялари – савдо вазири У. Росс, Миссисипи штати губернатори Ф. Браунт, АҚШнинг сертификатланган савдо миссияси (2019 йил) ташрифлари амалга оширилди. Сўнгги йилларда икки мамлакат ўртасидаги савдо ҳажми икки баравар ошди. Америкалик сайёҳларнинг Ўзбекистонга оқими эса 50 фоизга кўпайди.

АҚШ Конгрессида нуфузли “Ўзбекистон бўйича кокус”, яъни республиканинг норасмий дўстлари гуруҳи тузилди. Тошкентда кенг қамровли, шу жумладан маркетинг ва тадбиркорлик, компьютер фанлари, медиа индустрияси, соғлиқни сақлаш бошқаруви каби академик дастурларни ўз ичига олган Вебстер университетининг филиали очилди.

Учунчидан, Ўзбекистоннинг **Европа мамлакатлари ва Европа Иттифоқи** билан муносабатлари деярли барча соҳаларда сезиларли даражада мустаҳкамланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Франция (2018 й.), Германия (2019 й.) ва Туркияга (2017 й. ва 2020 й.) самарали расмий ташрифлари бўлиб ўтди. Таъкидлаш жоиз, Туркия билан алоқалар аънамага кўра Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлигининг Европа мамлакатлари билан ҳамкорлик бошқармаси томонидан мувофиқлаштирилади. Мазкур ташрифлар натижасида сиёсий, савдо-иқтисодий, инвестиция, маданий-гуманитар ва бошқа соҳаларда натижадор келишувларга эришилди. Германия Президенти Ф. -Ш. Штайнмайер (2019 й.) ва Туркия Президенти Р. Т. Эрдоғоннинг (2018 й.) республикага жавоб ташрифлари муваффақиятли амалга оширилди.

Умумий эътирофга кўра, Европа билан кўп томонлама муносабатларда муҳим натижаларга эришилди. 2019 йил май ойида Европа кенгаши Президенти Д. Туск Ўзбекистонга биринчи мартаба ташриф буюрди. 2017 ва 2018 йилларда Ташқи ишлар ва хавфсизлик сиёсати бўйича олий вакил Ф. Могерини юртимизга ташриф буюрди. Европа томони иқтисодиёт, савдо, инновация, инвестиция, транспорт, фан, таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаларида ўзаро ҳамкорликни кенгайтиришдан манфаатдор эканини билдирди. Бу Ўзбекистон-Европа ўзаро ҳамкорлигининг асосий йўналишлари ҳақидаги тасаввуримизга тўлиқ мос келади. 2019 йил якуни бўйича Ўзбекистон ва Европа Иттифоқи мамлакатлари ўртасидаги савдо ҳажми ундан олдинги йилга нисбатан 60 фоизга ошди ва 4 миллиард долларни ташкил этди. Ўзбекистон маҳсулотларини Европага экспорт қилиш 580 миллион долларни ташкил этиб, бир ярим бараварга кўпайди. Аниқки, бу соҳада томонлар ҳали фойдаланилмаган улкан салоҳиятга эга. Шу сабабли Тошкент ва Брюсселда 2019 йилдан бери муҳокама қилинаётган кенг қамровли Кенгайтирилган шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги янги келишув доирасида савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш суриш истиқболларига жиддий эътибор қаратилмоқда. Ушбу муносабатларнинг энг муҳим жиҳати шундаки, Тошкентнинг Марказий Осиёда олиб бораётган очиқ ва конструктив ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаган ҳолда Брюссель минтақамизга нисбатан ўз сиёсатини тубдан қайта кўриб чиқди. Бу ЕИнинг 2019 йилда қабул қилинган Марказий Осиё бўйича янгиланган стратегиясида ўз аксини топди.

Мазкур ҳужжатда минтақалараро ўзаро боғлиқликни ривожлантириш, Марказий Осиё давлатларининг сиёсий барқарорлиги ва изчил тараққиётини Европа Иттифоқи томонидан қўллаб-қувватлашга эътибор кучайтирилди.

Тўртинчидан. Шу ўринда таъкидлаш жоиз, сўнгги уч йилда Ўзбекистон **Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги**даги интеграция жараёнларидаги иштирокини фаоллаштирди. Ҳамдўстлик давлатлари билан тарихий, биродарлик алоқаларимизга таяниб, Тошкент МДХ доирасида кўп томонлама ва икки томонлама ҳамкорликни янада мустаҳкамлашнинг қатъий тарафдоридир. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон МДХнинг 84 органидан мақсад-вазифалари миллий манфаатларга жавоб берадиган 40 дан ортиғида иштирок этмоқда. Сўнгги уч йил давомида Ўзбекистон МДХ Иқтисодий кенгаши, Ҳамдўстлик Парламентлараро Ассамблеяси ва МДХнинг 18 та соҳавий органига қўшилди. 2020 йилда Ўзбекистон МДХ ташкил топганидан буён биринчи маротаба Ҳамдўстлик раислиги муваффақиятли амалга оширди.

Бешинчидан. Ташаббускорлиги ва прагматизми билан ажралиб турадиган **Шанхай Ҳамкорлик Ташкилоти (ШХТ)** фаолиятида ҳам Ўзбекистон фаол иштирок этмоқда ва бугунги кунда ушбу ташкилотга раислик қилмоқда. Тошкентнинг Ташкилотдаги янги фаол курси шарофати билан 2017 йилдан буён Ўзбекистоннинг ШХТдаги хавфсизлик, иқтисодиёт, транспорт, илм-фан, туризм ва маданий-гуманитар соҳалардаги ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга йўналтирилган 10 дан ортиқ ташаббуси амалга оширилди. Ўзбекистон ШХТда янги платформаларни яратиш бўйича ташаббускорга айланди. ШХТнинг Ўзбекистондаги Халқ дипломатияси маркази, Темир йўл маъмуриятлари раҳбарларининг учрашуви, Самарқанд шаҳридаги “Ипак йўли” халқаро туризм университетини ташкил этиш шулар жумласидандир.

Олтинчидан. Ташқи сиёсатнинг яна бир йўналиши – **Осиё-Тинч океани минтақаси** – Ўзбекистон учун инвестициявий ва иқтисодий ҳамкорлик ва янги бозорларни ўзлаштириш нуқтаи назаридан муҳимдир. Сир эмаски, айнан ушбу минтақа жаҳон иқтисодиётининг энг тез ривожланаётган маркази бўлиб, бу ерда юқори технологияларнинг йирик экспорт ва импорт қилувчилари жойлашган. Бугунги кунда **Хитой** билан сиёсий, савдо-иқтисодий, молиявий, маданий, қишлоқ хўжалиги, қурилиш, илм-фан ва таълим соҳаларидаги ҳамкорлигимиз жадал ва ўзаро манфаатли асосда ривожланиб бормоқда. Олий даражадаги мунтазам учрашувлар, шу жумладан давлат раҳбарларининг 2017-2020 йиллардаги музокаралари натижасида Ўзбекистон-Хитой стратегик шерикчилиги сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилди. 2019 йилда Ўзбекистон иқтисодиётига жалб қилинган Хитой инвестициялари ҳажми 9,8 миллиард. доллардан

ошди, 100 миллион. долларга яқин миқдорда турли грантлар жалб этилди. **Корея Республикаси** билан ҳамкорлигимиз ҳам эътиборга лойиқдир. Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йилдаги Сеулга ҳамда Президент Мун Чжэ Иннинг 2019 йилдаги Ўзбекистонга қилган давлат ташрифлари якунида турли соҳалардаги ўзаро манфаатли алоқаларни мустаҳкамловчи 20 миллиард доллардан ортиқ қийматдаги битимлар имзоланди. 2019 йилда ўзаро муносабатлар алоҳида стратегик шериклик даражасига кўтарилди, бу эса томонларнинг дўстлик ва ўзаро ишонч муносабатларига содиқлигининг тасдиғидир. Ўзбекистондаги 13 та университет, 48 та мактаб ва лицейда корейс тили ўргатилаётгани ҳам бунинг далилидир. Мамлакатимизда Жанубий Кореянинг Инха, Пучон, Йожу ва Корея халқаро университети каби машҳур олий ўқув юр்தларининг филиаллари фаолият юритмоқда, яна иккитаси очилиши кутилмоқда. **Япония** Осиёдаги анъанавий ва ишончли шерикларимиздан бири ҳисобланади. Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил декабрь ойида Японияга биринчи расмий ташрифи ушбу мамлакат билан сиёсий, савдо-иқтисодий, молиявий, инвестициявий, технологик, илмий ва маданий-гуманитар соҳалардаги алоқаларни ривожлантиришга янги руҳ бағишлади.

Еттинчидан. Ўзбекистоннинг стратегик муҳим минтақа – **Жанубий Осиё**даги ташқи сиёсий фаоллиги тўғрисида эслатиб ўтган эдим. Шу билан бирга, мамлакатимизнинг ушбу минтақанинг асосий акторлари бўлган Ҳиндистон ва Покистон билан алоқалари жадаллашаётгани ҳам алоҳида эътиборга лойиқдир. Ушбу давлатлар Ўзбекистоннинг икки томонлама ҳамда Шанхай ҳамкорлик ташкилоти доирасидаги муҳим шерикларидир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018-2020 йилларда **Ҳиндистонга** ташкил қилинган давлат ва амалий ташрифлари, уларнинг якунлари бўйича имзоланган 20 та шартнома, шубҳасиз, салмоқли аҳамиятга эга бўлди. Бугун яна 20 га яқин ҳужжат имзоланган учун тайёрланмоқда. Ҳиндистоннинг ўсиб бораётган иқтисодий ва технологик салоҳиятини инобатга олган ҳолда, мазкур давлат билан соғлиқни сақлаш, фармацевтика, таълим, туризм, қурилиш соҳаларида, шунингдек, минтақанинг транспорт-логистика имкониятларини ривожлантиришда ҳамкорликни чуқурлаштириш истиқболлари мавжуд.

Маълумки, Ҳиндистон учун Ўзбекистон ва Марказий Осиёнинг бошқа мамлакатлари бозорларига чиқиш жуда муҳим. Ўзбекистон ўз навбатида, экспорт имкониятларимизни кенгайтириш, янги ташқи бозорларга чиқишдан манфаатдор. Бундай саъй-ҳаракатларсиз замонавий дунёда ҳеч бир минтақа ёки мамлакат ривожлана олмайди. Ҳиндистон билан анъанавий яқин муносабатлар халқаро майдонда БМТ ва бошқа кўп томонлама форматларда, шу жумладан “Марказий Осиё-Ҳиндистон” мулоқоти доирасида ҳам ривожлантирилмоқда. Маълумки, ушбу форматдаги биринчи вазирлар учрашуви 2019 йил

январь ойида Самарқандда бўлиб ўтди. Ўзбекистоннинг **Покистон** билан муносабатлари ҳам сезиларли даражада илгарилади. 2017-2019 йилларда Президент Шавкат Мирзиёев кўп томонлама анжуманлар доирасида Покистон Ислом Республикаси Президенти ва Бош вазири билан тўрт мартаба учрашувлар ўтказди. Мазкур мулоқотлар доирасида иқтисодиёт, инвестиция, сиёсат ва хавфсизлик соҳаларида муҳим келишувларга эришилди.

Саккизинчидан. Ўзбекистон **араб-мусулмон дунёси** давлатлари билан ҳам ишончли ва дўстона муносабатларни йўлга қўйишга муваффақ бўлди. Эътиборлиси, ушбу давлатлар мамлакатимизга истикболли инвестиция бозори сифатида катта қизиқиш билдирмоқда. 2011 йил 25 апрель куни Ашхободда Туркменистон, Ўзбекистон, Эрон ва Ўмон томонидан Форс кўрфази ва Марказий Осиё мамлакатлари ўртасида транспорт коридорини барпо этиш бўйича тўрт томонлама битимнинг имзоланиши иқтисодий ўзаро ҳамкорлик борасида энг муҳим ютуқларидан бири бўлди.

Ўзбекистон ва Яқин Шарқни географик яқинлик, умумий тарихий, маданий ва маънавий қадриятлар бирлаштириб туради. Сўнгги йилларда араб мамлакатлари билан ҳамкорлигимиз барча йўналишларда ривожланмоқда. Давлатимиз раҳбари 2017 йил май ойида **Саудия Арабистони**, 2019 йил март ойида **Бирлашган Араб Амирликларига** ташриф буюрди. Ўз навбатида, **Миср** Президенти А. ас-Сиси 2018 йил сентябрь ойида Ўзбекистонда меҳмонда бўлди. Олий даражадаги музокаралар доирасида томонлар барча йўналишларда ҳамкорликни кенгайтириш, савдо-иқтисодий, инвестиция, энергетика, банк ва молия, қишлоқ хўжалиги, маданий-гуманитар, туризм ва бошқа соҳаларда алоқаларни мустаҳкамлаш масалаларини муҳокама қилди.

Президентнинг БААга ташрифи давомида қиймати 10 миллиард. доллар бўлган 10 та муҳим ва 11 та инвестицион ҳужжатлар имзоланди. Миср Президентининг Ўзбекистонга ташрифи чоғида қиймати 500 миллион. долларга яқин 4 та ҳукуматлараро, 7 та идоралараро ва 11 та инвестицион битим тузилди. Ташқи ишлар вазирликлари ўртасида, жумладан, 2017-2020 йилларда Саудия Арабистони, Кувайт, БАА, Исроил, Марокаш, Иордания ва Миср билан сиёсий маслаҳатлашувлар мунтазам ўтказиб келинмоқда.

Умуман олганда, **Ўзбекистоннинг Жанубий Осиё, Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатлари билан инвестицион ҳамкорлиги ҳозирги вақтда қиймати қарийб 1,9 миллиард. доллар бўлган 60 дан ортиқ лойиҳани қамраб олади.** Президент Шавкат Мирзиёев 2016 йил 18-19 октябрь кунлари Тошкентда ўтказилган ИХТ Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг 43-мажлисида иштирок этди ва Ўзбекистон раислиги даврида Ташкилот билан ҳамкорликнинг устувор йўналишларини белгилаб берди. Шунингдек,

2017 йил 10 сентябрь куни Остона (Нур-Султон) шаҳрида ўтказилган ИХТнинг фан ва технологиялар бўйича биринчи саммитида аъзо давлатлар Президентимизнинг илм-фан, маънавият ва маърифатни янада ривожлантириш бўйича амалий ташаббусларини олқишлади.

Тўққизинчидан. Ўзбекистон очик ташқи сиёсатини жадал илгари суришни бошлаши билан мамлакатимиз **етақчи давлатлар билан “Марказий Осиё + Россия Федерацияси”, “Марказий Осиё + Хитой Халқ Республикаси”, “С5 + 1” (АҚШ), “Марказий Осиё + Япония”, “Марказий Осиё + Корея Республикаси”, “Марказий Осиё + Европа Иттифоқи”** ҳамкорлиги доирасида **минтақавий мулоқотнинг турли форматларини ривожлантиришда** сермахсул иштирок этмоқда. Бундай форматларнинг пайдо бўлиши халқаро муносабатлар архитектураси, сиёсий ва иқтисодий ўзаро боғлиқликнинг глобал жараёнлари, минтақавий ва халқаро хавфсизлик тизимини шакллантиришда Марказий Осиёнинг аҳамияти ва роли ошиб бораётганлигини кўрсатади.

Ўнинчидан. Инвестиция ва технологияларни жалб этиш, маҳаллий экспортни кенгайтириш, ташқи бозорларда миллий компаниялар брендини илгари суриш, юртимиз иқтисодиётининг рақобатбардошлигини мустаҳкамлаш, туризмни ривожлантириш иқтисодий дипломатиянинг энг асосий вазифасидир. Бугунги кунда ушбу йўналиш дўстона ташқи сиёсатнинг ажралмас қисмига айланган. Халқаро ишбилармон доиралари билан алоқаларни фаоллаштириш, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банки, Ислом тараққиёт банки ва бошқа йирик халқаро тузилмалар билан ҳамкорликни жадаллаштириш иқтисодий дипломатиянинг муҳим йўналишларига айланди. 2020 йилнинг биринчи ярмида Ўзбекистон ҳукумати ва компаниялари расмий делегацияларининг дунёнинг 48 давлатига ташрифлари ташкил этилди. Хорижий давлатларнинг савдо-иқтисодий идоралари раҳбарлари ва вакиллари билан 250 дан ортиқ учрашув ва бизнес-форумлар ўтказилди. Ўзбекистоннинг иқтисодий салоҳиятига бағишланган тақдимот маросимлари уюштирилди. 2021 йилнинг биринчи ярим йил ичида республикада қишлоқ хўжалиги, саноат, қурилиш, тиббиёт, фармацевтика, таълим, маданият ва бошқа тармоқларга 3,154 миллиард. доллар миқдоридаги инвестициялар ва кредитлар жалб этилди ва ўзлаштирилди. Пандемиянинг салбий оқибатларини камайтириш учун хорижий давлатлардан 11,6 миллион. доллар миқдоридаги инсонпарварлик ёрдами, молиявий-техник кўмак ва грантлар жалб қилинди.

Ўн биринчидан. Ўзбекистоннинг 2019 йил 15 октябрь куни Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгашига (ТДХК, Туркий кенгаш) аъзо бўлиши туркий цивилизациянинг

ривожланишида юртимизнинг тарихий роли ҳамда Тошкентнинг кўп томонлама дипломатияси фаоллашуви нуктаи назаридан муҳим воқеа бўлди. Ўзбекистон ўтган қисқа даврда Туркий кенгашдаги иштироки доирасида қатор муҳим ташаббусларни амалга оширишга эришди. Хива шаҳри “Туркий дунёнинг маданият пойтахти” деб эълон қилинди, ТДХКнинг COVID-19 пандемиясига қарши кураш бўйича мувофиқлаштирувчи гуруҳи ва Транспорт соҳасида ҳамкорлик қилинмоқда. Мамлакатимизнинг Туркий кенгашда иштироки нафақат Марказий Осиё, балки Кавказ ва Европа давлатлари билан савдо-иқтисодий ва инвестициявий алоқаларнинг ривожланиши ва кенгайишига хизмат қилади. Бу билан мазкур минтақалар транспорт-логистика йўналишларини ўзаро боғлаш учун янги истиқболлар яратилмоқда, ҳудудлараро савдони ривожлантириш билан бирга мамлакатларга янги бозорларга чиқиш, транспорт йўлакларини диверсификация қилиш имкони яратилмоқда. Шунингдек, Форс кўрфазидagi араб давлатлари ҳамкорлик кенгашига қатор аъзо давлатлар, хусусан Саудия Арабистони, БАА, Қатар ва Ўмон билан савдо-иқтисодий алоқаларни сезиларли равишда фаоллаштирилмоқда.

Ўн иккинчидан. Жаҳон ҳамжамиятида Ўзбекистон Президентининг **ёшларни ислохотлар ва модернизация жараёнларига жалб қилмасдан, давлатларни ривожлантириш ва хусусан инсоният дуч келаётган кўплаб муаммоларни ҳал қилиш мумкин эмаслиги** ҳақидаги ғояси кенг эътироф этилди. Тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш, экстремизм ва терроризмга қарши курашиш, иқлим ўзгариши салбий таъсирини камайтириш, пандемия ва бошқа табиий офатлар билан курашиш шулар жумласидандир. Президентимизнинг сўзлари билан айтганда, ушбу масалаларнинг барчаси “ўзаро келишилган глобал ҳамкорликни ва мавжуд муаммоларни ҳал этиш жараёнларига ёшларни фаол жалб қилишни талаб этмоқда”. Бу борада, Ислом ҳамкорлик ташкилоти ва БМТ доирасида илгари сурилган юқорида зикр қилинган тақлифлардан бошлаб, ёшларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш масалаларига бевосита алоқадор бўлган бугунги кунда барчага маълум қатор халқаро ташаббуслар Ўзбекистон раҳбарига тегишлидир. Мен яқинда бўлиб ўтган **“Ёшлар-2020: глобал ҳамжихатлик, барқарор тараққиёт ва инсон ҳуқуқлари”** мавзусидаги инсон ҳуқуқлари бўйича Самарқанд **онлайн форумини** назарда тутмоқдаман. Унда таниқли хорижий олимлар, жамоат арбоблари, БМТ, ЮНЕСКО, Халқаро меҳнат ташкилоти, Халқаро миграция ташкилоти, Парламентлараро иттифок, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, ШХТ, МДХ, ИХТ вакиллари ва бошқа шерикларимиз иштирок этди. Кенг доирадаги ушбу форум қатнашчилари Ўзбекистон раҳбарининг 2017 йил БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида илгари сурган **Ёшлар ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро конвенцияни** ишлаб

чиқиш ва қабул қилиш тўғрисидаги ташаббусини бир овоздан маъқуллади. Ушбу таклиф, асосан, инсониятнинг ёш авлодни қўллаб-қувватлаш, унинг эркин бўлиши ва барча соҳаларда ўз қобилият ва имкониятларини қонуний рўёбга чиқариши учун шароит яратишга қаратилган. БМТ, Венеция комиссияси, ЕХХТ раҳбарлари, халқаро омбудсманлар ва форумнинг бошқа таниқли иштирокчилари таъкидлаганидек, Самарқанд форумининг натижалари “келажак учун ҳуқуқий воситалар”ни ишлаб чиқиш ва илгари суришда ёшларни жалб қилишга ҳамда “барқарор ривожланиш лойиҳаларида улар фаоллигини оширишга қаратилган 2030 йилгача БМТнинг ёшлар стратегияси барқарорлигини таъминлаш”га хизмат қилади.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ. Ўзбекистон қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 01. 05. 2023 й. , 03/23/837/0241-сон)
<https://lex.uz/docs/6445145>

2. «ЎЗБЕКИСТОН — 2030» СТРАТЕГИЯСИ ТЎҒРИСИДА
[HTTPS://LEX.UZ/RU/DOCS/6600413](https://lex.uz/ru/docs/6600413)

3. Янги ўзбекистон стратегияси. – Т. «O‘zbekiston» нашриёти, 2021. 464-бет.

4. Мир в 2035 году: вниз по лестнице, ведущей вверх?
<https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/mir-v-2035-godu-vniz-po-lestnitse-vedushchey-vverkh/>. [Чжао Хуашэн](#) Профессор Фуданьского университета, старший научный сотрудник Пекинского клуба международного диалога; К. и. н. , научный руководитель РСМД, член РСМД. [Андрей Кортунов](#) К. и. н. , научный руководитель РСМД, член РСМД

5. Международная система между кризисом и революцией . [Андрей Кортунов](#) К. и. н. , научный руководитель РСМД, член РСМД <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/mezhdunarodnaya-sistema-mezhdu-krizisom-i-revolyutsiey/>

6. How to Thwart China’s Bid to Lead the Global South. America Should See India as a Bridge to the Rest of the World. By [Happymon Jacob](#) December 25, 2023.
<https://www.foreignaffairs.com/united-states/revolution-american-foreign-policy-bernie-sanders#author-info>

7. A Revolution in American Foreign Policy. Replacing Greed, Militarism, and Hypocrisy With Solidarity, Diplomacy, and Human Rights. By Bernie Sanders March 18, 2024
<https://www.foreignaffairs.com/united-states/revolution-american-foreign-policy-bernie-sanders#author-info>

8. What Makes Foreign Policy Rational? By John J. Mearsheimer and Sebastian Rosato; Keren Yarhi-Milo [January/February 2024](#) Published on December 12, 2023

9. How to Thwart China's Bid to Lead the Global South America Should See India as a Bridge to the Rest of the World. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/revolution-american-foreign-policy-bernie-sanders#author-info> By [Happymon Jacob](#)